

Pandemia eta
emakumeen
aurkako
indarkeria

Pandemia eta emakumeen aurkako indarkeria

Patricia Amigot Leache.

Nafarroako Unibertsitate Publikoko Soziologia
eta Gizarte Langintza Departamentuko irakaslea.

Ikuspegi feministan oinarrituta emakumeen aurkako indarkeria aztertzeo, ezinbestekoa da indarkeria hori logika patriarkal eta kapitalista batean kokatzea, hortxe artikulatzen baitira generoen arteko botere-harremanak –besteak beste– eta haren adierazpen bortitza. Baina pentsatu behar dugu, halaber, giza eskubideen urraketari eta oinarritzko beharrianak asetzeko aukera murrizteari dagokionez, egitura patriarkal hau bortitza dela, berez. Horregatik, pandemiaren egoera konplexu honek emakumeen aurkako indarkeria *zuzenari* nola eragin dion zehaztu baino lehen, garrantzitsua da haren egitura-dimentsioaren eta dimentsio sinbolikoaren inguruan hausnartzea.

Argi dago emakumeen eskubideen eta bizi-baldintza materialen arloan egiten den edozein atzerapausok areagotu eta biziagotu egiten dituela indarkeriak. Beste adiskide batzuek beren testuetan azalduko dutenez, pandemiak eta, batez ere, haren aurrean egiten ari den kudeaketak eta hartzen ari diren erabaki politikoek areagotu egiten dituzte, termino globaletan, genero-ezberdintasunak eta emakumeen zaurgarritasuna. Uste dugu gizakia berez dela zaurgarria, elkar-menpekoa eta ahula: gure baldintza ontologikoa da. Baina, sistemaren funtzionamenduaren ondorioz, prekarizatzeko eta desbabeste-prozesuak ere ematen dira; zaurgarritasunaren dimentsio politikoak, adibidez, lotura zuzena du egitura patriarkalarekin harremana duen egungo kapital-metaketa logikarekin. Zenbat eta errukigabeagoa izan, orduan eta sufrimendu gehiago sortzen du; eta, Rita Segatok aztertzen duenez (2014), orduan eta gehiago bilakatzen dira emakumeak indarkeriaren objektu.

Hainbat organismok ohartarazi dute pandemia-egoera global honek emakumeei eragingo dien atzeraldiaz. Praktika neoliberalak baliabideen eta komunitateen espoliazioa areagotu duten eta desberdintasun sozialak gordindu dituzten honetan, pandemiak eta haren kudeaketak areagotu egingo ditu aipatu injustizia guztiak. NBEk adierazi zuenez (2020), genero-arrakala handitzen ari da; izan ere, organismo haren arabera, 47 milioi emakume hasi dira pobrezia-egoerak pairatzen, neskatoak direlarik eragin handiena jasango dutenak. Benetan, emakumeak gero eta gehiago eta azkarrago pobretzen dira horrelako egoeretan. Gainera, beste azterlan batzuetan adierazi denez, joera horren baitan, baliabideen galerak, itxialdiek eta nahitaezko bizikidetzak –eta, ondorioz, ihes egiteko aukera txikiagoak– nabarmen areagotzen dute indarkeria zuzena. Hain zuzen ere, ONU Emakumeak erakundeak kalkulatu du emakumeen aurkako indarkeria 31 milioi kasutan areagotu dela. Eta oso herrialde gutxik hartu dituzte egoeraren larriagotze hori leuntzeko neurriak.

Esan bezala, emakumeek pairatu dute egoera honen inpaktua; emakumeek galdu dute lana gehiago eta azkarrago, emakumeek jarduten dutelako enplegu informalak, prekarioagoak, kontratugabeak barne hartzen dituzten sektoreetan, hala nola etxeko lanetan –zeinetan, LANEren arabera, enpleguen % 72 galdu baita–. Horrekin lotuta, ezin uka dezakegu pobrezia eta menpekotasun ekonomikoak indarkeria-egoerekiko sentikorrago egiten gaituztela, zalantzarik gabe. Gainera, itxialdiak eta murrizketek, generoari lotutako logiketan oinarrituta, areagotu egin dituzte lan erreproduktiboa eta zaintza-lanak, baita, ondorioz, horiek dakarten tentsio eta gainkarga ere. Bizitzako baldintza materialek, bestalde, areagotu egin dute neurri murriztaileen eragina: argi dago, ez da berdina itxialdia etxe handi batean igarotzea –telelanerako edo intimitaterako gune indibidualak berezita–, 50 metro koadroko pisu batean edo gela batean igarotzea, edota etxebizitzarik gabe igarotzea. Zentzu horretan, aipatu behar da azken egoera hori jasan behar izan dutela etxeko lanetan diharduten emakume askok, zeintzuentzat itxialdiak kalean edo menpeko egoera batean gatibu geratzea eragin baitu sarri, Norma Vázquezek adierazi duenez (Vázquez, 2020). Indarkeria egoera argia da hori.

Indarkeria sinbolikoari lotutako terminoetan pentsatuz gero, hau da, imajinario sozialari eta ezagutza androzentriko eta sexistaren ekoizpenari erreparatuz gero, pandemiak egoera arrotza ekarri digu. Alde batetik, eta batez ere hasieran, diskurtso publikoan zaintza-funtzioen zentraltasuna nabarmendu zen, eta horrek bizitza soziala eta elkar-zaintza eusten duten lanbide eta kolektiboen balioa handitzea eragin zuen, batez ere osasun, hezkuntza, menpekotasunaren arreta arloetan. Beharbada, ondorio iragankorra izango da, ez dakigu; baina, hala eta guztiz ere, pandemia termino

belikoetan metaforizatzeak (gure kulturaren) maskulinitasunean oinarrituta dagoen heroitasunari lotutako sare semantikoa aktibatu zuen. Horri guztiari segurtasun indar eta kidegoen presentzia mediatikoa gaineratzen badiogu, zeina nabarmendu egiten baita gobernuaren prentsaurrekoetan, ohartuko gara protagonismoa maskulinizatuz joan dela pandemiari lotutako esperientziaren eta erantzun sozialaren irudikapenean. Gainera, gobernuak ezarritako neurri asko urrunduz joan dira lehendabiziko proposamenetatik, hau da, osasun, hezkuntza eta zaintzei lotutako gizarte zerbitzuen sistemak ezinbestean sendotu behar zirela planteatzen zuten haietatik.

Emakumeek jasan duten indarkeria zuzenari dagokionez, pandemiak areagotu egin du arriskua, eta zaildu eta biziagotu egin du emakume askok pairatzen duten indarkeria. *Gera zaitetz etxean* mezuak bizi-egoerak okertzea eragin zuen emakume askorengan eta haien seme-alabengan, baita, bereziki, sexu-indarkeria jasaten duten neskatuegan ere.

Etxeko genero-indarkeria ez da gertakari puntuala, prozesu luze eta konplexua da, eguneroko errealitatea markatzen duena, eta eguneroko errealitate hori nabarmen hondatzen da itxialdi egoeretan. Gorakada honen azken kausa, hortaz, ez da itxialdia izan, ezta estresa edo menpekotasunak ere. Eraso matxistak gertatzearen kausa nagusia da, hain zuzen ere, erasotzailea indarkeriaren bidez bere nagusitasuna berresteko legitimatuta sentitzen dela, oro har, nagusitasun hori naturalizatuta dagoelako eta, ondorioz, eskubide gisa bizi dutelako. Testuinguru horretan, argi dago bizi izandako frustrazioak, emakumeen baliabide murrizketak, laguntzen galerak eta abarrek indarkeria areagotu dezaketela; horrek etengabeko alerta-egoeran uzten ditu emakumeak, horrelako gertakariak kontrolatzen, leuntzen eta jasaten lagunduko dieten estrategiak garatzeko ahaleginean.

Lehenengoz eta behin, itxialdian tratu txarrak ematen dituenarekin etengabe bizi behar izateak ugaritu egiten du eraso eta erasotzaileen inpunitate sententzioa –ikusezintasuna tarteko–, baita etengabe adi egon behar izateak eragiten duen tentsioa eta larritasuna ere. Datuek agerian utzi dute itxialdiak iraun bitartean salaketa kopuruak ez zuela gora egin –leku batzuetan behera ere egin zuen–, baina era esponenzialean areagotu ziren kontsultak eta informazio-bilaketak, adibidez, 016 telefono zenbakian. Hala eta guztiz ere, Nafarroan 2019ko eta 2020ko hiru hilabete horietan egindako salaketei dagozkien datuak alderatzen baditugu, ohartuko gara, zailtasunak zailtasun, areagotu egin zirela indarkeria fisiko eta psikologikoaren salaketak bizikidetzari lotutako adin-tarteetan (30 eta 64 urte bitartean), eta gutxitu egin zirela beste adin-tarte batzuetan. Duela gutxi argitaratu den azterlan baten

arabera (Ibarrola, 2021), adierazle kuantitatibo horretaz gain, badira beste adierazle kualitatibo batzuk, zenbait emakumeren esperientziari dagozkionak. Horietan, indarkeriaren areagotze argia azpimarratu dute, batez ere arlo psikologikoan: kontrol handiagoa, mespretxu gehiago, debeku gehiago, espazio propioaren inbasio zorrotzagoa.

Bigarrenez, emakume eta umeez bizi dituzten indarkeria-egoerak okertzearen kausa gisa aipatu behar dugu, baita, bakarrik igarotzeko eta atsedean hartzeko uneen galera, baita, horrekin lotuta, laguntza eskatzeko ezintasuna edo tentsioa eta sufrimendua arintzeko balio zuten harremanen (senideak, profesionalak, lagunak) babesa jasotzeko zailtasunak ere. Baliabide instituzionalak, tratamendu psikologikoa edota banaketa-prozesuetarako zein salatzeko orientazioa jasotzen zuten emakumeen kasuan, bide-laguntza eta jarraipen horrekiko apurketa partziala eragin zuen isolamenduak, nahiz eta beste laguntza-baliabide telematiko batzuk artikulatu ziren.

Aurretik ere harrera-baliabideetan zeuden emakumeei erreparatuz gero, esperientzia konplexua izan da. Nafarroan, baliabide horien erantzun-gaitasuna handitu behar izan zen, espazioari zein arlo profesionalari dagokionean, areagotu egin zelako larrialdi-egoerentarako laguntza-eskaera eta eten egin zirelako egonaldien denboramugak. Saturazioak eta gainkargak agerian utzi ditu eredu instituzionalaren mugak eta eredia errotik birformulatzeko baliabide ekonomikoen beharra. Baliabide horietan, itxialdiak isolamendua gogorra ekarri zien emakumeei (gehienak adingabekoekin). Horien hitzetan (Ibarrola, 2021), beldur handiz jaso zuten gaitzarekiko arriskua; izan ere, haiek gaixotuz gero, beren seme-alabekin zer gertatuko ote zen ez jakiteak kezkatzen zituen gehien. Aitzitik, beste lekuko batzuek adierazi dute benetan aringarria izan zela itxialdi hura indarkeria-espaziotik kanpo bizi ahal izatea.

Azkenik, garrantzitsua da gogoratzea ez salaketek, ez baliabide instituzionalek ez dutela islatzen emakumeen etxeko indarkeria zuzenaren larritasuna, estatu mailako makroinkestetan eskuratutako datuetatik ondorioztatu denez¹. Generoen arteko

---

1 Egindako kalkuluen arabera, indarkeria kasu guztien % 20 inguru salatzen dira (Berdintasun Ministerioa, 2020). Hori azpimarratzeak ez du esan nahi indarkeria oro salatu beharko litzatekeela uste dugunik. Izan ere, edozein kasutan, egiturazko arazoei aurre egin ahal izateko, behar-beharrezkoa da justizia arloan erantzunak ematea; baina, soluzioa lortzeko, ezinbestekoa da egiturazko eraldaketa sakonak ezartzea, emakumeak ahalduz eta horren inguruko erabaki egokiak hartzea.

botere-harremanak presente daude harreman heterosexualen sarean, indarkeriaren adierazpen ezberdinak agertzen direlarik, eta horiei guztiei aurre egiteko, estrategia, baliabide eta erabaki propioak baliatzen dituzte emakumeek. Baliteke eremu pribatuko egoera askok okerrera egin izatea, agerikoa baita krisi-egoerek, desberdintasunen areagotzeak eta emakumeenganako diskriminazio zuzen zein zeharkakoek larriagotu egiten dituztela indarkeria matxistak; baina larriagotze hori arlo instituzionaletik harago doa, logika patriarkala baitago guztiaren oinarrian. Eta horixe eraldatzen saiatzen gara feminismotik.

Bibliografia

- Ibarrola, Sara (2020). *Konfinamendua lehen pertsonan. Bizipenak eta testigantzak*. Nafarroako emakumeenganako eragina eta ondorioak. Nafarroako Berdintasunerako institutua - Nafarroako Gobernuak.
<http://www.igualdadnavarra.es/imagenes/documentos/-281-f-es.pdf>
- ONU Emakumeak (2020). *From insights to action: Gender equality in the wake of COVID-19*.
<https://news.un.org/en/story/2020/09/1071502>
- Berdintasun Ministerioa (2020), Emakumeen aurkako Indarkeriari buruzko Makroinkestak 2019. Eskuragarri hemen:
<https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/macroencuesta2015/Macroencuesta2019/home.htm>
- Segato, Rita (2014). Las nuevas formas de la guerra y el cuerpo de las mujeres. *Sociedade e Estado*, 29(2), 341–371.
<https://doi.org/10.1590/S0102-69922014000200003>
- Vázquez, Norma (2020). *Garbira pasatzeko zirriborroak. Berdintasuna pandemia garaian. Hausnarketak eta proposamenak. 1. saioa: COVID-19ak berdintasunean eta emakumeen aurkako indarkerian duen eragina*. Ikaspenak eta proposamenak. Emakunde.